

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Факультет економіки та інформаційних технологій
Кафедра маркетингу, економіки, управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан факультету економіки та
інформаційних технологій

Ю.М. Неговська

РОБОЧА ПРОГРАМА

МІКРОЕКОНОМІКА

(назва навчальної дисципліни)

підготовки перший (бакалаврський)
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування»
(найменування освітньої програми)

тип дисципліни дисципліна загальної підготовки

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

(підпис)

О.М. Антонова
(прізвище, ініціали)

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою маркетингу, економіки,
управління та адміністрування
протокол № 1 від «27» серпня 2020 року

Завідувач кафедри

М.М. Єрмошенко

Розробники:

Штулер Ірина Юріївна доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: дисципліна загального циклу підготовки

Передумови вивчення навчальної дисципліни. Мікроекономіка як складова економічної теорії вивчає поведінку і механізм прийняття рішень окремими економічними суб'єктами (індивідами, домашніми господарствами, підприємствами, організаціями, тобто мікросистемами), які прагнуть досягти мети за наявних обмежених ресурсів, для яких, до того ж, можна знайти альтернативне використання. У центрі уваги мікроекономіки перебуває взаємодія споживача та виробника, її оптимізація, ринковий попит і пропонування, відносні ціни товарів, розподіл ресурсів за альтернативного їх використання, часткова і загальна рівновага ринків товару, факторів виробництва тощо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Мікроекономіка» є висвітлення ролі та місця мікроекономічних теорій у сучасній політичній економіці, взаємозв'язок з макроекономікою, економічною теорією та іншими складовими теоретичної економіки

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин 5 кредитів ECTS

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Мікроекономіка» є сформувати ринково-орієнтований економічний світогляд учасника суспільного виробництва, здатного до наукової чи практичної підприємницької діяльності економіста; допомогти йому оволодіти універсальним інструментарієм прийняття раціональних господарських рішень

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Мікроекономіка» є скласти уявлення про те, що успіх будь-якого бізнесу залежить не лише від наявності стартового капіталу і підприємницького таланту, а й від знання закономірностей функціонування економічних мікросистем у різних ринкових ситуаціях та вміння їх ефективно використовувати.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Мікроекономіка» забезпечує набуття здобувачами освіти **компетентностей:**

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Програмні результати навчання (ПР)

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	се м	пз	ла б	с.р		л	се м	пз	ла б	с.р
Змістовий модуль 1. Основи мікроекономіки та аналіз поведінки споживачів												
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	10	3	-	1	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	10	3	-	1	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	10	3	-	1	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	10	3	-	1	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 5. Попит і пропонування, їх взаємодія	10	3	-	1	-	6	10	1	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 1	50	15	-	5	-	30	50	4	-	-	-	46
Змістовий модуль 2. Фірма в мікроекономічних теоріях та аналіз ринкових ситуацій												
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	10	3	-	1	-	6	10	1	-	1	-	8
Тема 7. Витрати і результати виробництва	10	3	-	1	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 8. Ринок досконалої конкуренції	10	3	-	2	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 9. Монопольний ринок	10	4	-	2	-	4	10	1	-	1	-	8
Тема 10. Олігополія і монополістична конкуренція	10	4	-	2	-	4	10	1	-	1	-	8
Тема 11. Загальна характеристика факторних ринків. Ринок праці	10	4	-	2	-	4	10	1	-	-	-	9
Тема 12. Ринок капіталу	10	4	-	2	-	4	10	1	-	1	-	8
Тема 13. Загальна рівновага конкурентних ринків	10	4	-	1	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 14. Зовнішні ефекти в ринковій економіці та їх державне регулювання	10	4	-	1	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 15. Трансформаційні ефекти та мікросистема	10	4	-	1	-	5	10	1	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 2	100	37	-	15	-	48	100	10	-	4	-	86
Усього годин	150	52	-	20	-	78	150	14	-	4	-	132

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД МІКРОЕКОНОМІКИ

Мікроекономіка як складова частина теоретичної економіки. Проблема обмеженості ресурсів і необхідності вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Макро- та мікроекономіка як найважливіші складові сучасної теоретичної економіки, як методологічна, термінологічна, інструментальна база конкретних економічних дисциплін.

Предмет, концептуальні основи та методологія мікроекономіки. Предмет курсу. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. Індивід. Домогосподарство. Ділова одиниця (фірма). Держава.

Методологія мікроекономічного аналізу. Мікроекономічні моделі. Нормативна і позитивна мікроекономіка.

Мета, завдання і зміст дисципліни. Мета та завдання дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами.

Тема 2. ТЕОРІЯ ГРАНИЧНОЇ КОРИСНОСТІ Й ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА

Корисність в економічній теорії і проблема її виміру. Потреби, види потреб. Економічні блага. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності.

Закон спадної граничної корисності блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Перший закон Госсена. Закон спадної граничної корисності блага.

Рівновага споживача з кардиналістських позицій. Поняття «рівновага споживача». Модель споживання набору благ. Другий закон Госсена. Еквіваріантний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача.

Тема 3. ОРДИНАЛІСТСЬКА ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Вибір споживача з ординалістських позицій. Вподобання та привабливість, вподобання та вибір. Припущення щодо системи вподобань споживача.

Криві байдужості, їх властивості. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Окремі випадки конфігурації кривих байдужості. Гранична норма заміщення благ.

Бюджетна лінія. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Поняття нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача на розміщення бюджетної лінії та процес споживання.

Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору. Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна, графічна інтерпретація. Різні випадки досягнення рівноваги: кутова і внутрішня.

Тема 4. АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Реакція споживача на зміну його доходу. Лінія «дохід – споживання». Нахил лінії як свідчення відношення споживача до благ. Поняття «повноцінних» і «неповноцінних» благ. Крива Енгеля. Функції Торнквіста.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Лінія «ціна – споживання». Траєкторія розвитку споживання як результат зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

Ефект заміщення та ефект доходу. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на дві складові: ефект доходу та ефект заміщення. Одно- та різнонаправлений вплив ефектів (за Слуцьким, за Хіксом). Парадокс Гіффена. Ефекти заміщення і доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності.

Прийняття рішень в ситуаціях з ризиком. Невизначеність та ризик. Схильність та несхильність споживача до ризику. Ризик та ефективні рішення.

Тема 5. ПОПИТ І ПРОПОНУВАННЯ, ЇХ ВЗАЄМОДІЯ

Попит і закон попиту. Ринковий попит як сума індивідуального попиту всіх споживачів певного товару. Функція попиту. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Аналіз зміни попиту загалом та величини (обсягу) попиту.

Пропонування і закон пропонування. Функція пропонування. Закон пропонування. Аналіз змін пропонування загалом та величини (обсягу) пропонування.

Взаємодія попиту і пропонування. Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Вплив змін попиту й пропонування на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку. Сталість і динамічність ринкової рівноваги.

Поняття про надлишок споживача і надлишок виробника.

Еластичність попиту і пропонування. Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Еластичність попиту за чинниками впливу: за власною ціною блага, за ціною взаємодоповнюючого або взаємозамінюваного блага (перехресна еластичність), за доходом. Взаємозв'язок між ціною та валовим виторгом за різної еластичності.

Тема 6. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система. Спрощена схема ринково-виробничої системи.

Фактори виробництва, їх групування. Мотивація поведінки підприємства. Основні види вибору підприємства: що виробляти, як виробляти, для кого виробляти. Фактор часу і періоди у функціонуванні підприємства. Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства.

Параметри підприємства як мікроекономічної моделі. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт. Витрати виробництва. Сукупні, середні та граничні витрати. Поняття загального (сукупного, валового), середнього та граничного виторгу. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства.

Частинна варіація факторів виробництва. Виробнича функція з одним змінним фактором. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Еластичність випуску.

Ізоквантна варіація факторів виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта. Взаємозамінність факторів виробництва. Гранична норма технічного заміщення.

Пропорційна варіація факторів виробництва. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Причини позитивного та негативного ефекту від масштабу. Еластичність масштабу та взаємозв'язок з еластичністю випуску.

Оптимум виробника. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Ізокоста. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна, економічна інтерпретація.

Тема 7. ВИТРАТИ І РЕЗУЛЬТАТИ ВИРОБНИЦТВА

Витрати виробництва в короткостроковому періоді. Економічні та бухгалтерські витрати. Поняття альтернативних витрат. Постійні та змінні витрати. Типовий характер зміни витрат в короткостроковому періоді. Закон зростаючих граничних витрат (зниження доходності).

Витрати в довгостроковому періоді. Ізоквантна, пропорційна та ізоклінна варіації факторів виробництва та функція витрат. Криві довгострокових витрат, їх види. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми у розробці довгострокової стратегії.

Тема 8. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Модель ринку досконалої конкуренції та її характеристики. Ознаки й умови досконалої конкуренції. Поліполістичний образ поведінки суб'єктів ринку. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.

Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Пропонування фірми і галузі в короткостроковому періоді. Рівновага фірми та галузі.

Ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді. Рухомість ринкового попиту й пропонування. Пропонування фірми в довгостроковому періоді. Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Тема 9. МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК

Модель «чистої монополії» та її характеристики. Ознаки «чистої монополії». Економічні, адміністративні та правові бар'єри вступу до монопольного ринку. Монополія і монопольна влада. Різновиди монополій. Діагностування монопольної влади. Монополістичний спосіб дій.

Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах. Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропонування монополіста та особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Цінова диференціація та дискримінація. Рівновага фірми-монополіста в довгостроковому періоді. Досягнення та утримання ринкової влади.

Особливості функціонування реальних монополізованих ринків. Аналіз поведінки реальних монополій. Економічні наслідки монополізації галузі. Порівняльна оцінка

конкурентного та монопольного ринків. Потреба державного регулювання монополії, антимонопольна політика.

Тема 10. ОЛІГОПОЛІЯ І МОНОПОЛІСТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ

Основні ознаки олігополії. Нечисленність підприємств в олігополістичних галузях. Загальна взаємозалежність олігополістів. Однорідність або диференційованість продукту. Високі бар'єри для вступу до галузі. Асиметричність ринкової влади олігополістів.

Теоретичні моделі олігополії. Олігополістична взаємозалежність і еволюція способу дій учасника ринку. Ринкові лідери та аутсайтери. Узагальнення моделей дуополії за Штакельбергом. Модель дуополії Курно та Бертрана як відображення ринкової поведінки початківця. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни. Стратегія постійного співвідношення цін. Теорія ігор в моделюванні олігополії.

Особливості організації олігополістичного ринку. Взаємозалежність олігополістів, цінові війни і схильність до змови. Таємні змови, мовчазні згоди і легальні угоди. Картелі. Нецінова конкуренція.

Ефективність олігополії. Суспільна оцінка олігополістичного ринку. Ефективність олігополії у порівнянні з іншими ринковими структурами.

Ознаки і поширення монополістичної конкуренції. Умови вступу до галузі. Спосіб дій монополістичного конкурента. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Еластичність попиту. Визначення оптимального обсягу виторгу та цінова політика. Умови досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Нецінова конкуренція. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки та загрози. Вплив рекламної діяльності на обсяг виторгу і витрат.

Ефективність монополістичної конкуренції. Суспільна ціна монополістичної конкуренції.

Тема 11. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФАКТОРНИХ РИНКІВ. РИНОК ПРАЦІ

Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва. Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження.

Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит.

Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Зміна обсягу попиту та попиту загалом. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва.

Монопольний похідний попит. Монопольний ринок продукту та ринок факторів виробництва. Функція монопольного похідного попиту.

Похідний попит та принцип оплати факторів. Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного фактора виробництва. Вартісний граничний продукт та ціна фактора.

Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний вигравш виробника від найму праці. Обґрунтування рішення про найм. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропонування праці на досконало конкурентному ринку. Еластичність пропонування праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Ринкова пропонування послуг праці. Рівновага на ринку праці.

Ринок праці з недосконалою конкуренцією. Попит монополії на працю та монопольна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості.

Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння (двобічна) монополія та визначення реального рівня заробітної плати.

Тема 12. РИНОК КАПІТАЛУ

Капітал як фактор виробництва. Капітал як ресурс тривалого використання. Форми капіталу. Рух капіталу та капітальні фонди.

Попит та пропонування капіталу. Вибір у часі. Поняття вибору у часі. Споживання та інвестиції. Уподобання у часі. Більша привабливість споживання теперішніх благ. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

Попит та пропонування капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Тема 13. ЗАГАЛЬНА РІВНОВАГА КОНКУРЕНТНИХ РИНКІВ

Поняття ринкової рівноваги, її аналіз. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса.

Рівновага в економіці обміну. Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето – ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Ефективність у виробничій сфері. Розподіл виробничих ресурсів; діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Парето – оптимальний розподіл ресурсів. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Загальна рівновага та економіка добробуту. Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженої здатності ринкового регулювання. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Тема 14. ЗОВНІШНІ ЕФЕКТИ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ЇХ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст. Поняття про зовнішні ефекти. Суспільні та приватні витрати (вигоди). Коригуючі податки та субсидії. Теорема Коуза-Стіглера.

Громадські блага і громадський вибір. Поняття громадських благ. Приватні та громадські блага. Попит на громадські блага і ефективний їх обсяг. Забезпечення громадськими благами: можливість ринку і держави.

Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Функції держави. Позитивний (описовий) аналіз поведінки уряду. Застосування теорії громадського вибору у поведінці уряду.

Тема 15. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЕФЕКТИ ТА МІКРОСИСТЕМА

Координація економічної діяльності в перехідний період. Трансформація командної економіки. Радикальна і поступова стратегії переходу до ринкової економіки. Жорстка макроекономічна політика. Пріоритетність грошової та фінансової стабілізації.

Правові передумови для ринкових суб'єктів. Сучасна теоретична економіка про права власності як сукупність санкціонованих норм поведінки. Трансформування власності. Приватизація.

Інституціональні аспекти ринкового господарства. Інституціональна природа сучасної фірми. Трансакційні витрати. Інститути і інституціональні структури у регулюванні економічної поведінки ринкових суб'єктів. Моделювання економічного розвитку: мікроекономічний аспект.

6.Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма

1	Предмет і метод мікроекономіки	3	-
2	Теорія граничної корисності й поведінка споживача	3	1
3	Ординалістська теорія поведінки споживача	3	1
4	Аналіз поведінки споживача	3	1
5	Попит і пропонування, їх взаємодія	3	1
6	Мікроекономічна модель підприємства	3	1
7	Витрати і результати виробництва	3	1
8	Ринок досконалої конкуренції	3	1
9	Монопольний ринок	4	1
10	Олігополія і монополістична конкуренція	4	1
11	Загальна характеристика факторних ринків. Ринок праці	4	1
12	Ринок капіталу	4	1
13	Загальна рівновага конкурентних ринків	4	1
14	Зовнішні ефекти в ринковій економіці та їх державне регулювання	4	1
15	Трансформаційні ефекти та мікросистема	4	1
	Усього годин	52	14

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предмет і метод мікроекономіки	1	-
2	Теорія граничної корисності й поведінка споживача	1	-
3	Ординалістська теорія поведінки споживача	1	-
4	Аналіз поведінки споживача	1	-
5	Попит і пропонування, їх взаємодія	1	-
6	Мікроекономічна модель підприємства	1	1
7	Витрати і результати виробництва	1	-
8	Ринок досконалої конкуренції	2	-
9	Монопольний ринок	2	1
10	Олігополія і монополістична конкуренція	2	1
11	Загальна характеристика факторних ринків. Ринок праці	2	-
12	Ринок капіталу	2	1
13	Загальна рівновага конкурентних ринків	1	-
14	Зовнішні ефекти в ринковій економіці та їх державне регулювання	1	-
15	Трансформаційні ефекти та мікросистема	1	-
	Усього годин	20	4

8. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
	<i>Не передбачено навчальним планом</i>		

9. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
	<i>Не передбачено навчальним планом</i>		

10. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предмет і метод мікроекономіки	6	10
2	Теорія граничної корисності й поведінка споживача	6	9
3	Ординалістська теорія поведінки споживача	6	9
4	Аналіз поведінки споживача	6	9
5	Попит і пропонування, їх взаємодія	6	9
6	Мікроекономічна модель підприємства	6	8
7	Витрати і результати виробництва	6	9
8	Ринок досконалої конкуренції	5	9
9	Монопольний ринок	4	8
10	Олігополія і монополістична конкуренція	4	8
11	Загальна характеристика факторних ринків. Ринок праці	4	9
12	Ринок капіталу	4	8
13	Загальна рівновага конкурентних ринків	5	9
14	Зовнішні ефекти в ринковій економіці та їх державне регулювання	5	9
15	Трансформаційні ефекти та мікросистема	5	9
	Усього годин	78	132

11. Завдання для самостійної роботи

1. Мікроекономіка як складова частина теоретичної економіки.
2. Маржиналізм (теоретичні засади, школи).
3. Корисність в економічній теорії і проблема її виміру.
4. Рівновага споживача (кардиналістський підхід).
5. Вибір споживача з ординалістських позицій.
6. Реакція споживача на зміну його доходу. Лінія «дохід – споживання».
7. Реакція споживача на зміну цін товарів. Лінія «ціна – споживання».
8. Ефект заміщення та ефект доходу.
9. Попит і закон попиту. Функція попиту.
10. Пропонування і закон пропонування. Функція пропонування.
11. Еластичність попиту і пропонування: види, фактори впливу.
12. Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система.
13. Виробнича функція з одним змінним фактором.
14. Виробнича функція з двома змінними факторами.
15. Економічна сутність витрат підприємства. Постійні та змінні витрати.
16. Криві довгострокових витрат, їх види. Концепція мінімального ефективного розміру підприємства.
17. Модель ринку досконалої конкуренції та її характеристики.
18. Ефективність ринку досконалої конкуренції. Ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді.
19. Модель «чистої монополії» та її характеристики: економічні, адміністративні та правові бар'єри вступу до ринку, монопольна влада.
20. Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах.
21. Пропонування монополіста та особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Цінова диференціація та дискримінація.
22. Основні ознаки та теоретичні моделі олігополії. Особливості організації олігополістичного ринку. Нецінова конкуренція.
23. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Нецінова конкуренція.
24. Ефективність монополістичної конкуренції.

25. Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва.
26. Похідний попит та принцип оплати факторів.
27. Ринкове пропонування праці на досконало конкурентному ринку.
28. Капітал як фактор виробництва. Попит та пропонування капіталу. Рівновага на ринку капіталу.
29. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.
30. Поняття ринкової рівноваги, її аналіз. Рівновага в економіці обміну.
31. Загальна рівновага та економіка добробуту.
32. Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст.
33. Громадські блага і громадський вибір. Економічна роль держави у ринковій економіці.
34. Трансформування власності. Приватизація.
35. Інститути і інституціональні структури у регулюванні економічної поведінки суб'єктів господарювання.

12. Питання для підготовки до підсумкового контролю (екзамену)

1. Мікроекономіка як складова частина теоретичної економіки.
2. Предмет, концептуальні основи та методологія мікроекономіки.
3. Корисність в економічній теорії і проблема її виміру.
4. Закон спадної граничної корисності блага.
5. Рівновага споживача з кардиналістських позицій.
6. Вибір споживача з ординалістських позицій.
7. Криві байдужості, їх властивості.
8. Гранична норма заміщення благ.
9. Бюджетна лінія.
10. Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору.
11. Реакція споживача на зміну його доходу.
12. Поняття «повноцінних» і «неповноцінних» благ. Крива Енгеля. Функції Торнквіста.
13. Реакція споживача на зміну ціни товару.
14. Ефект заміщення та ефект доходу.
15. Ефекти заміщення і доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності.
16. Попит і закон попиту. Фактори, що впливають на попит.
17. Пропонування і закон пропонування. Фактори, що впливають на пропонування.
18. Взаємодія попиту і пропонування. Ринкова рівновага.
19. Вплив змін попиту й пропонування на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку.
20. Поняття про надлишок споживача і надлишок виробника.
21. Еластичність попиту і пропонування.
22. Фактори впливу на пропонування.
23. Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система.
24. Фактори виробництва. Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства.
25. Параметри підприємства (мікроекономічна модель).
26. Частинна варіація факторів виробництва.
27. Ізоквантна варіація факторів виробництва.
28. Пропорційна варіація факторів виробництва.
29. Оптимум виробника. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна, економічна інтерпретація.
30. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми.
31. Витрати підприємства в короткостроковому періоді.
32. Витрати підприємства в довгостроковому періоді.
33. Модель ринку досконалої конкуренції та її характеристики.
34. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.
35. Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому періоді за умов досконалої конкуренції.

36. Ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді.
37. Ефективність ринку досконалої конкуренції.
38. Різновиди монополій. Діагностування монопольної влади.
39. Монопольний ринок у короткостроковому періоді.
40. Монопольний ринок у довгостроковому періоді.
41. Досягнення та утримання ринкової влади. Монополія.
42. Особливості функціонування реальних монополізованих ринків.
43. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків.
44. Потреба державного регулювання монополії, антимонопольна політика.
45. Основні ознаки олігополії.
46. Теоретичні моделі олігополії.
47. Модель дуополії за Штакельбергом.
48. Модель дуополії Курно та Бертрана.
49. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни.
50. Теорія ігор в моделюванні олігополії.
51. Особливості організації олігополістичного ринку.
52. Нецінова конкуренція (монополістична конкуренція та олігополія).
53. Ефективність олігополії у порівнянні з іншими ринковими структурами.
54. Ознаки і поширення монополістичної конкуренції.
55. Ринкова поведінка монополістичного конкурента.
56. Ефективність монополістичної конкуренції.
57. Порівняльна характеристика олігополії та досконалої конкуренції.
58. Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва.
59. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження.
60. Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва.
61. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту.
62. Монопольний похідний попит.
63. Похідний попит та принцип оплати факторів.
64. Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів.
65. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.
66. Ринкове пропонування праці на досконало конкурентному ринку.
67. Ринок праці з недосконалою конкуренцією.
68. Двостороння (двобічна) монополія та визначення реального рівня заробітної плати.
69. Капітал як фактор виробництва.
70. Попит та пропонування капіталу. Вибір у часі.
71. Попит та пропонування капіталу. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.
72. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.
73. Поняття ринкової рівноваги, її аналіз.
74. Рівновага в економіці обміну. Діаграма Еджворта.
75. Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженої здатності ринкового регулювання.

13. Методи навчання

Методи навчання на лекціях:

- вербальний метод (лекція, дискусія тощо);
- методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо);
- інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

Методи навчання на практичних, семінарських заняттях:

- вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо);

- практичний метод (практичні, семінарські та лабораторні заняття);
- метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші);
- робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо);
- інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- кейс-метод (вирішення ситуацій, розв'язання завдань тощо);
- Дослідницький метод
- Пошуковий метод.

14. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Мікроекономіка» використовуються такі методи оцінювання:

- для поточного контролю у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних та групових проектів, творчих завдань, тощо.
- для модульного контролю у вигляді письмової відповіді, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, тощо.
- для підсумкового контролю проведення екзамену або заліку (усна та/або письмова відповідь, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, тощо.).

15. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *модульний контроль* передбачає письмове виконання різних видів контрольних завдань.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення екзамену або заліку

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Мікроекономіка» є підсумковий контроль – екзамен.

16. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Рекомендоване оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти:

№	Вид навчальної діяльності здобувачів вищої освіти*	Кількість балів
1.	Реферат, есе	1-5
2.	Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач	1-5
3.	Індивідуальне завдання	1-5
4.	Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
5.	Ділова гра, практичний кейс, тощо.	1-10
6.	Участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо)	1-10
7.	Модульний контроль (для денної форми здобуття освіти)	1-20
8.	Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-40

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти оцінюються за такими критеріями:

Бали	Критерії оцінювання
90-100	Здобувач вищої освіти повною мірою засвоїв програмний матеріал, виявляє знання основної та додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання інших галузей знань, вдало наводить приклади.

82-89	Здобувач вищої освіти демонструє достатньо високий рівень знань, при цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або незначні помилки, або присутня недостатня чіткість у визначенні понять.
75-81	Здобувач вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формування висновків, не завжди здатний асоціювати теоретичні знання з практичними прикладами
64-74	Здобувач вищої освіти в загальній формі розбирається в матеріалі, проте відповідь неповна, неглибока, містить неточності, є помилки у формулюванні понять, відчуються складнощі в застосуванні знань при наведенні прикладів.
60-63	Здобувач вищої освіти в загальній формі розбирається в матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні матеріалу, формулюванні понять, не може навести приклади.
35-59	Здобувач вищої освіти не володіє переважною частиною програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять.
1-34	Здобувач вищої освіти не засвоїв програмний матеріал.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для диференційованого заліку, екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для недиференційованого заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

17. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Приклад для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота															Підсумковий контроль	Сума	
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2												Самостійна робота
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	10	40	100
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
Модульний контроль 1 - 10					Модульний контроль 2 - 10												

Приклад для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота	Підсумковий	Сума
--	-------------	------

Контрольна робота	Самостійна робота	контроль	
50	10	40	100

18. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Мікроекономіка» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус
- робочу програму навчальної дисципліни;
- методичні вказівки до вивчення дисципліни;
- опорний конспект лекцій;
- варіанти завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів;
- варіанти завдань для модульного контролю;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

19. Рекомендована література

Основна

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. /С.М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В. Грабинська та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. 3-тє вид., виправл. та доп. Л.: Апріорі, 2017. Кн. 1: 567 с.
2. Дружиніна В.В. Мікроекономіка [Текст]: навч. посіб. / В.В. Дружиніна, О.І. Чорноус. Харків: Друкарня Мадрид, 2015. - 254 с.
3. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Аналітична економія. Принципи, проблеми і політика. Ч. 2. Мікроекономіка / Пер. з англ. 13-го вид. С. Панчишина, О. Ватаманюка, З. Ватаманюка; Керівник проекту З. Ватаманюк. Львів: Видавнича спілка «Просвіта», 1999. 649 с.
4. Мікроекономіка [Текст]: метод. рек. до вивч. дисц. / О.О.Фоміна, О.О. Зиза, К.С. Москаленко; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. економічної теорії. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. 54 с.
5. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: навч. посібник / за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2015. 348 с
6. Хмель С.М. Мікроекономіка: задачі, вправи, тести [Текст]: [навч. посіб.] / С.М. Хмель, В.І. Хмель, О.В. Зіброва. Харків: ХАІ, 2016. 59 с.
7. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки: Підручник. К.: Знання, 1998. 674 с.

Допоміжна

1. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін: Навч. посібник. К.: Заповіт, 1996. 240 с.
2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Ігнатюк А.І., Слухай С.В. Мікроекономіка: Підручник/ За ред. В.Д.Базилевича. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 679с.
3. Бесседіна Г.Є. Мікроекономіка [Текст]: практикум / Г.Є. Бесседіна; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2013. 99 с.
4. Гамільтон Дж. Методичний посібник до «Мікроекономіки». Р. Піндайка і Д. Рубінфелда / Пер. з англ. А.Олійника, Р.Скільського. К.: Основи, 1996. 233 с.
5. Кравченко О.А. Мікроекономіка: теорія і практикум [Текст]: навч. посіб. / О.А. Кравченко; Одес. нац. політехн. ун-т, Ін-т бізнесу, економіки і інформ. технологій. Одеса: Астропринт, 2014. 255 с.
6. Мікроекономіка [Текст]: навч.-практ. посіб. для самот. вивч. дисципліни / [О.Є. Попов та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. Попова О.Є.; Харк. нац. екон. ун-т. Х.: ХНЕУ, 2013. 335 с.
7. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студентів екон. спец. закладів освіти / За заг. ред. С.Будаговської. К.: Основи, 1998. 518 с.
8. Мікроекономіка: Навч.-методичний комплекс: У 3-х ч. / Укл. А.П.Наливайко та інш. К.: КДЕУ, 1997. 267 с.
9. Мікроекономіка: практику: навч. посіб. / за ред. В.Д. Базилевича. 2-ге вид. переробл. і

доповн. К.: Знання, 2010. 491 с.

10. Рудий М.М. Мікроекономіка: Навч. посібник. 2-е вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2010. 360с.
11. Федоренко В.Г., Денисенко М.П., Качала Т.М. Макро- і мікроекономіка: Теоретичні аспекти: Навчально-методичний посібник / За ред. В.Г. Федоренка, М.П. Денисенка. К.: Алерта, 2013. 728 с.
12. Экономическая школа. Вып. 1,2,3. Систематический курс лекций по экономической теории. С.-Пб.: Экон. шк., 1991; 1994; 1995.
13. Ястремський О.І. Основи теорії економічного ризику: Навч. посібник для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів. К.: АРТЕК, 1997. 248 с.

20. Інформаційні ресурси

Органи державного управління і національні інститути

Офіційна сторінка Президента України www.president.gov.ua
Урядовий портал Кабінету Міністрів України www.kmu.gov.ua
Національний банк України www.bank.gov.ua
Міністерство економіки України www.me.gov.ua
Міністерство фінансів України www.minfin.gov.ua
Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків «Держзовнішінформ» www.ukrdzi.com

Національні науково-дослідні інститути та центри

Національний інститут стратегічних досліджень www.niss.gov.ua
Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова www.ucseps.org
Інститут економічних досліджень і політичних консультацій www.ier.kiev.ua
База українського законодавства в Інтернет www.lawukraine.com

Наукові та електронні бібліотеки в Україні

Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського www.nbuv.gov.ua
Національна парламентська бібліотека www.alpha.rada.kiev.ua
Електронна бібліотека Львівської комерційної академії www.dev.lac.lviv.ua/lib
Наукова бібліотека імені Максимовича www.lib-gw.univ.kiev.ua
Наукова бібліотека Донецького університету www.library.dongu.donetsk.ua
Луганська обласна універсальна наукова бібліотека імені М.Горького www.library.lg.ua
Дніпропетровська обласна наукова бібліотека www.libr.dp.ua
Вінницька державна обласна універсальна наукова бібліотека імені К.А.Тімірязєва www.library.vinnitsa.com
Львівська електронна бібліотека імені В.Стефаніка www.lsl.lviv.ua
Одеська державна наукова бібліотека імені М.Горького www.ognb.odessa.ua
Велика економічна бібліотека www.economics.com.ua
Електронна бібліотека www.lib.com.ua

Міжнародні економічні і фінансові організації

Міжнародний валютний фонд (МВФ) (The International Monetary Fund) www.imf.org
Організація об'єднаних націй (ООН) (United Nations Organization) www.un.org
Світова організація торгівлі (СОТ) (The World Trade Organization) www.wto.org
Група Світового банку (The World Bank Group) www.worldbank.org
Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР) (International Bank for Reconstruction and Development) www.worldbank.org/ibrd

Органи державної статистики

U.S. Department of the Treasury www.ustreas.gov
Bureau of the Public Debt T-Bill, Notes and Bonds www.publicdebt.treas.gov
U.S. Bureau of Economic Analysis www.bea.doc.gov
U.S. Department of Commerce www.doc.gov
National Bureau of Economic Research www.nber.org
Investment Company Institute www.ici.org
Joint Economic Committee www.house.gov

Statistics Canada www.statcan.ca

U.K. Office of National Statistics www.ons.gov.uk

Japan Economic Planning Agency www.epa.go.jp

German Federal Statistical Office www.statistik-bund.de

German Finance Ministry www.bundesfinanzministerium.de

German Federal Economics Office www.bawi.de